

Møte for lukkede dører
torsdag den 26 september 1946 kl. 11.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

Utenrikspolitisk orientering.

Presidenten: Møtet foreslås holdt for lukkede dører. Det anses enstemmig vedtatt. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens paragraf 54 nevnte funksjonærer samt sjefredaktørene for Oslo-pressen og representanter for pressebyråene foreslås gitt adgang til møtet. - Det anses også enstemmig vedtatt. Dessuten foreslås at ekspedisjonssjef Andersen og byråsjef Nygaard fra Utenriksdepartementet gis adgang til å overvære møtet. - Også det anses enstemmig vedtatt.

U t e n r i k s m i n i s t e r L a n g e overbrakte følgende kgl. proposisjon:

«Om innhentelse av Stortingets samtykke til at Norge ratifiserer en med De forente stater under 28 mars 1940 inngått avtale om den videre fremgangsmåte i Hannevig-saken og Jones-saken.»

Presidenten: Presidenten foreslår at proposisjonen oversendes utenriks- og konstitusjonskomiteen, og anser det for enstemmig vedtatt.

Statsråd Lange: Først vil jeg gjerne gi Stortinget en kort foreløpig oversikt over forhandlingenes gang hittil på Konferansen i Paris. Særskilt skal jeg komme inn på det standpunkt den norske delegasjon ved forskjellige høve har tatt der nede.

Deretter vil jeg gjerne få lov til å redegjøre for hvordan en del av de sakene nå står, som jeg omtalte i et tidligere møte, bl.a. de norsk-danske Grønlandsforhandlinger, arkivoppgjørene med Danmark og Sverige, de norsk-sovjetiske grenseforhandlinger og enkelte andre spørsmål.

Som det vil være Stortinget kjent, omfatter Fredskonferansen i Paris, foruten de fire innbydende stormakter, 17 andre stater, nemlig de av de Forente Nasjoner som har bidradd til krigføringen med vesentlige militære styrker. Av de 21 stater som på dette grunnlag deltar i Fredskonferansen, har alle - unntatt Norge - på et eller annet tidspunkt erklært krig mot en eller flere av de fem stater som det er Fredskonferansens oppgave å diskutere utkastene til fredstraktater med. Dette at vi ikke har erklært krig mot noen av de stater som det nå diskuteres

fredstraktater med i Paris, gjør at vi står i en særstilling i forhold til alle de andre deltagende stater, for så vidt som vi ikke er medlem av noen av de egentlige traktatkommisjoner. De kommisjoner Konferansen har nedsatt, er en territorial og politisk kommisjon, som de kalles, for hver av de fem stater. Dessuten en økonomisk kommisjon for Finnland, Romania, Bulgaria og Ungarn, felles for dem, og en økonomisk kommisjon for Italia. Norge er ikke representert i noen av disse 7 kommisjonene. I hver enkelt av dem deltar bare de stater som har erklært krig mot hvert enkelt av landene. Av Konferansens faste kommisjoner deltar Norge bare i tre. Det er for det første Generalkommisjonen, som har vist seg å bli fullstendig betydningsløs. I utkastet fra innbydermaktene til reglement, slik det ble forelagt og vedtatt, var det forutsatt at Generalkommisjonen skulle være noe tilsvarende The Steering Committee på de Forente Nasjoners generalforsamling. Dens oppgave skulle være å koordinere arbeidet i samtlige øvrige kommisjoner. I praksis er det imidlertid blitt til at dette koordineringsarbeidet utføres i et meget mindre kollegium, nemlig i Konferansens sekretariat, som består av representanter for de fire innbydermakter og fire andre stater, valgt av konferansen. Erfaringen har vist at det er en praktisk og hensiktsmessig ordning at dette koordineringsarbeidet utføres i sekretariatet. Det er alltid lettere å komme til resultater når en er 8, enn når en er 21, og noe som er enda viktigere: Det er meget lettere å komme til resultater når en forhandler for lukkede dører, enn når en forhandler med hele verdenspressen til stede. Dette spørsmål om offentlighet i forhandlingene skal jeg forresten komme tilbake til litt senere.

De andre to kommisjoner hvor Norge er representert, er Militærkommisjonen og den Juridiske og Redaksjonelle Kommisjon, hvor alle stater som er innbudt til Konferansen, har sete. Militærkommisjonen behandler alle de militære bestemmelser i samtlige traktater. Den Juridiske og Redaksjonelle Kommisjon har i praksis fått i mandat å avgi uttalelse om juridiske tvilsspørsmål, men får som sin vesentlige oppgave å finpusse traktattekstene når de foreligger utformet fra de forskjellige kommisjoner. Det er viktig å holde fast at de traktatutkast som kommer til å foreligge som resultat av forhandlingene i Paris, ikke er annet eller mer enn anbefalinger fra de 21 stater som der er representert. Det er de fire innbydermakter som, etter at Paris-konferansen er ferdig, skal sluttbehandle utkastene og gi traktatene den endelige form. Etter den avtale som de fires utenriksministre har kommet fram til under møter de har holdt i Paris, kommer denne sluttbehandlingen til å skje under møter som vil bli holdt samtidig med F.N.'s generalforsamling i New York.

Som Stortinget vil forstå, er vi i mange henseende nærmest observatører i Paris, fordi vi ikke - med mindre vi

selv uttrykkelig forlanger det - møter i noen av de egentlige traktatkommisjoner.

For å gjøre det så kort som mulig, skal jeg ta det kronologisk det som er skjedd der nede. Stadiene i Konferansens arbeid er disse: Først generaldebatten, hvor samtlige formenn i delegasjonene holdt - mer prinsipielle - innlegg om sin delegasjons syn på Konferansen og dens oppgaver og på de retningslinjene som burde legges til grunn for dens arbeid. Parallelt med generaldebatten gikk arbeidet i den såkalte Reglementskommisjon, hvor samtlige delegasjoner var representert. Der ble det en 12 dagers debatt om utformingen av selve Konferansens reglement. Først da den debatten var over og reglementet etter fornyet debatt i plenarforsamlingen var endelig vedtatt, ble de forskjellige kommisjoner konstituert, slik som jeg nevnte, og vi er nå i den fase i forhandlingene hvor arbeidet foregår i kommisjonene. Det holdes for tiden ikke plenarmøter. Men samtidig med at kommisjonene ble konstituert og begynte sitt arbeid, fikk de fem tidligere fiendestater anledning til i plenarmøter å komme fram med sine merknader til de traktatutkast som forelå fra de fire, og dessuten fikk endel stater som ikke er medlemmer av Konferansen - men som plenarforsamlingen etter tildels nokså lang debatt vedtok å innby til å komme tilstede og gjøre gjeldende sitt syn på forskjellige spørsmål - høve til å legge fram sine synsmåter for plenarforsamlingen. Det var Egypt, Kuba, Mexico, Albania og Iran. Endelig fikk Østerrike høve til å legge fram sine merknader på et bestemt punkt. Det gjaldt grensespørsmålet mellom Østerrike og Italia.

Etter den timeplan som ble fastsatt for 14 dager siden, og som er blitt stadfestet på et møte av de fire innbydermaktenes utenriksministre i denne uken, skal arbeidet i kommisjonene være avsluttet senest 5 oktober. Deretter skal plenarforsamlingen i tiden fra 5 til 15 oktober sluttbehandle innstillingene fra samtlige kommisjoner. I dette siste stadium blir det først at Norge, som ikke har vært medlem hverken av de territoriale eller økonomiske kommisjoner, får høve til å markere sitt standpunkt til de eventuelle stridsspørsmål som da enda måtte bestå, og som vil komme til uttrykk i form av flertalls- og mindretallsinnstillinger fra kommisjonene. Fordi vi ikke har hatt høve til å ta standpunkt under kommisjonsforhandlingene, kan det da bli spørsmål om å begrunne den stemmegivingen som vi bestemmer oss for.

Ved siden av vårt hovedinnlegg i plenarforsamlingen under generaldebatten i begynnelsen av august, har det hittil vært under forhandlingene i Reglementskommisjonen, også i Konferansens første uker, at vi har hatt høve til å delta aktivt. Alt under disse forhandlingene om reglementet, kom motsetningene som gjør arbeidet på Konferansen så vanskelig som det faktisk er, ganske klart til uttrykk. Gang på gang kom det til tildels meget voldsomme sammenstøt, atmosfæren var til tider alt annet enn hyggelig, og ikke bare

journalistene som alltid værer sensasjon, men også mange av oss som satt der som delegerte i møtene, spurte oss selv iblant når et møte var over uten at en var kommet til et resultat: «Blir det brudd? - Går Konferansen fra hverandre, eller greier vi å komme videre?» Såvidt skarpe var motsetningene på visse tidspunkt. Og her kommer jeg da tilbake til spørsmålet om offentlighet i forhandlingene. Alt på det første møte i Generalkommisjonen fremmet Byrnes på vegne av den amerikanske delegasjon, med øyeblikkelig tilslutning fra Molotov på vegne av Sovjet-delegasjonen, forslag om at ikke bare forhandlingene i plenarforsamlingen, som selvfølgelig var, skulle være åpne for publikum og presse, men også alle møter i kommisjonene. Dette ble vedtatt enstemmig både av Reglementskomisjonen, og siden av plenarforsamlingen, og vedtaket er siden i praksis fortolket dithen at også møter i underkommisjonene skal være åpne.

Helt umiddelbart kan en si at det er det eneste riktige og tiltalende at debattene foregår for full offentlighet. Jeg tror likevel ikke det er mange av deltagerne i Konferansen idag som ikke er klar over at det var en feil som ble gjort den gangen. Resultatet har nemlig vist seg å bli at de innleggene som holdes, formes mer med tanke på at de skal leses av det hjemlige publikum, enn som innlegg henvendt til de andre forhandlere på Konferansen. Når utgangstillingen, som tilfellet er i Paris, er den at det finnes ganske skarpe motsetninger på vesentlige punkter, og hvor derfor den eneste mulighet for å nå resultater er en vilje til kompromiss fra alle sider, er det uendelig meget vanskeligere å gjøre de innrømmelser som må gjøres, etter at en først har engasjert seg og sin prestisje offentlig for bestemte standpunkter. Feilen er imidlertid engang gjort, og det er ikke nå mulig å endre noe ved det, men når forhandlingene har gått så langsomt som tilfellet faktisk har vært, har uten tvil offentlighetsprinsippet en god del av ansvaret for det.

I Reglementskomisjonen ble det fra første øyeblikk av reist en aksjon fra en del av de 17 innbudte statene, for å slå fast at Konferansen var suveren i forholdet til alle forslag som forelå fra de fire innbyderstater. De som drev aksjonen med størst iver, var den australske delegasjon, ledet av utenriksminister dr. Evatt, den nederlandske delegasjon, den brasilianske og den newzealandske, med tilslutning fra representanter for de fleste andre små og mellomstore stater. Deres synspunkt ble utformet først i et forslag om at Konferansen skulle stå helt fritt i valget av president, og ikke ta hensyn til det forslag som forelå fra innbydermaktene om at presidentverdigheten skulle gå på omgang mellom de fem medlemmer av utenriksministerrådet - de fire innbydermaktene og China. Samme standpunkt kom til uttrykk igjen og mest outrert, i forslaget om at Konferansens anbefalinger skulle vedtas med alminnelig flertall, mens forslaget som foreslå fra innbydermaktene, var at det skulle kreves 2/3 flertall for at et vedtak skulle gjelde som anbefaling og dermed gå videre til de fire.

I denne striden tok den norske delegasjonen konsekvent det standpunkt, at på en internasjonal konferanse nytter det ikke å hevde det synspunkt at hver stemme veier nøyaktig likt. Det ble hevdet i debatten fra tilhengerne av alminnelig flertall, at en måtte følge det demokratiske prinsipp fra ethvert nasjonalt parlament eller enhver avstemning innenfor en enkelt stats område. Til det svarte jeg i et innlegg i Reglementskommissjonen, at dette etter den norske delegasjons mening var et urealistisk standpunkt. All den stund det er så stor forskjell - ikke bare i folketall, men også - og ikke minst - i økonomisk, politisk og militær makt, som det faktisk er mellom statene - er det rimelig og riktig at det blir lagt større vekt på stormaktenes holdning, og at de får større innflytelse, og derved også større ansvar, enn de små stater. Jeg sa videre at situasjonen i verden idag, både hvor det gjelder Fredskonferansen i Paris, og hvor det gjelder hele det internasjonale arbeid, slik vi nå prøver å organisere det i de Forente Nasjoner, i virkeligheten er betinget av at stormaktene greier å nå fram til et tillitsfullt samarbeid. Derfor tjente det etter vår mening ikke noen fornuftig hensikt, og tjente slett ikke mulighetene for et godt arbeid på Konferansen i Paris, om en så bort fra denne realiteten, eller prøvde å konstruere opp et slags prinsipielt motsetningsforhold mellom de små stater som sådanne, og stormaktene som sådanne. Og jeg føyet til at nettopp hvis de små stater ønsker å øve den innflytelse som de har krav på å øve, er det dobbelt viktig at de ikke bygger sin opptreden på illusjonen om nøyaktig likhet mellom alle stater. Ut fra dette syn stemte vi for de fire stores forslag hvor det gjaldt presidentordningen. Dette ble da også vedtatt til slutt mot 8 stemmer, idet alle de fire innbydermaktene her holdt sammen.

Vi hevdet også prinsipielt at vi ikke i og for seg hadde noen innvending å gjøre mot at det skulle kreves 2/3 flertall for anbefalinger fra Konferansen, - ut fra den ganske enkle tankegang, at skulle en slik anbefaling ha noen vekt, måtte det være minst 2/3 av de deltagende stater som var enig om den. Jo nærmere enstemmighet en anbefaling nådde, desto større vekt ville den ha. Da det imidlertid fra alle de andre små statenes side ble hevdet meget sterkt, at en da kunne risikere at overhodet ingen anbefaling kom i stand, sa vi fra at et kompromissforslag som den britiske delegasjon hadde fremmet, og som gikk ut på at en også skulle anerkjenne en slags annen klasses anbefalinger som bare var vedtatt med alminnelig flertall, kunne vi akseptere som en brukbar løsning, og vi håpet at den kunne samle alle deltagerne. Det viste det seg at forslaget ikke gjorde. Det ble da fra fransk side, etter underhåndstilsynnelse fra oss, fremmet et annet mellomforslag, som gikk ut på at det skulle vedtas anbefalinger med 2/3 flertall, og at vedtak som bare oppnådde alminnelig flertall, hvis en av de statene som hadde stemt for det, forlangte det, skulle gå videre til Utenriksministerrådet, som da skulle være forpliktet til å ta

dem under alvorlig overveielse. Etter nokså lang debatt ble dette forslaget akseptert av sovjetdelegasjonen, og da det ble stillet under votering, stemte vi for det. I den voteringen sto vi sammen med Sovjet-Samveldet, Ukraina, Hvite-Russland, Tsjekkoslovakia, Jugoslavia og Polen, og med Frankrike som forslagsstiller. Forslaget falt med andre ord mot 8 stemmer. Deretter ble det britiske kompromissforslag, som etter vår oppfatning i realiteten bare lå et hår fra det franske mellomforslaget, satt under votering. Vi stemte da for det, ut fra det resonnement, at om en ikke kan få det en synes er det beste, stemmer en subsidiært for det nestbeste, når realiteten praktisk talt er den samme. I den voteringen avholdt Frankrike seg fra å stemme. Sovjet-Samveldet og de fem slaviske statene stemte mot, mens vi stod sammen med de 14 andre deltagerstatene. Ved den endelige votering stemte også Frankrike for det britiske kompromissforslaget, slik at vi fikk den konstellasjon som har gått igjen ved noen senere høve, 15 mot 6.

Etter dette resultat i Reglementskommisjonen var det den alminnelige oppfatning at i plenarmøtet dagen etter ville det bli votering med engang. Denne oppfatning var så grunnfestet, at da møtet ble satt, ville Bidault - som fungerte som president - uten videre gå over til avstemning. I siste øyeblikk før voteringen for alvor kom i gang, forlangte imidlertid Molotov ordet, og tok opp igjen debatten fra Reglementskommisjonen med hele argumentasjonen derfra, om at han holdt på det som var innstillingen fra de fire store, uten endringer, og måtte forlange 2/3 flertall for at et vedtak overhodet skulle betraktes som anbefaling og gå videre til Utenriksministerrådet. Etter en langvarig og tildels temmelig skarp debatt i plenumsforsamlingen, ble resultatet likevel det samme som i Reglementskommisjonen. Hverken franskmennene eller vi fant noen grunn til å forandre standpunkt fra kommisjonen til plenarforsamlingen. - Ellers forekom konstellasjonen 15 mot 6 ved et par høve, hvor det gjaldt spørsmålet om hvilke stater som skulle innbys til å bli hørt på Konferansen. Sovjet-Samveldet satte seg bl.a. imot at Østerrike skulle få anledning til å ta ordet, men det ble vedtatt med 15 mot 6 stemmer. Ved et senere høve i plenarforsamlingen, hvor det ble stemt over hvorvidt Hellas skulle ha høve til å ta opp sine grenserevisjonskrav overfor Albania, avholdt den norske delegasjon - sammen med den belgiske - seg fra å stemme, mens de slaviske statene og Frankrike stemte mot og et flertall på 12 stemte for.

Hvor det gjelder vår holdning til arbeidet i kommisjonene, ble det, som nevnt, i reglementet åpnet adgang for en hvilken som helst delegasjon, som ikke hadde sete i en eller annen kommisjon, til, hvis den ønsket å uttale seg om et bestemt spørsmål, å melde dette til kommisjonspresidenten og forlange å bli hørt. Vi fant at det ikke var noen grunn for oss til å komplisere debattene ved å melde oss med spesialstandpunkter i de forskjellige traktatkommisjoner. Situasjonen da kommisjonsarbeidet for alvor kom igang, var

nemlig den at det alt forelå over 200 endringsforslag, hvorav den australske delegasjon alene hadde fremmet over halvparten. Vi fant ikke grunn for oss til å forlenge debattene gjennom å fremme egne forslag. Hvis vi nemlig fremmet endringsforslag, måtte vi også forlange å være tilstede, ikke bare når de ble fremsatt, men også når de ble behandlet. Det hadde vi simpelthen ikke mannskap til, fordi vår delegasjon var sammensatt ut fra den forutsetning at vi ikke kom til å bli med i noen av traktatkommisjonene. Et annet moment som også veide for oss, var at mange av de spørsmål som de territoriale og politiske kommisjoner behandler, er så ømtålige, at vi i og for seg ikke syntes det var ønskelig å behøve å gripe inn og ta standpunkt før vi så om ikke kommisjonene kunne arbeide seg fram til felles løsninger.

Hvor det gjaldt adgangen til å forlange å bli hørt, har vi derfor innskrenket oss til å legge fram våre krav på erstatning for skipstap i den økonomiske kommisjon for Italia. Dessuten har vi til denne kommisjon og til den økonomiske kommisjonen for de fire andre land, fremmet et enkelt endringsforslag, for å sikre at norske statsborgere ikke skulle komme i en dårligere stilling hvor det gjaldt forsvaret av panterettigheter o.l., enn de andre medlemstatene. Det det i dette tilfelle dreide seg om, var en rent redaksjonell endring. I de foreliggende traktatutkast stod det, at borgere av stater som hadde bruddt den diplomatiske forbindelse med vedkommende fiendestat, skulle ha den og den beskyttelse. For vårt vedkommende var jo situasjonen den at initiativet til brudd på diplomatisk forbindelse ofte kom fra den annen kant og ikke fra norsk side. Det standpunkt vi hevdet var at det skulle hete: «-- stater hvor den diplomatiske forbindelse har vært brutt.» Dette er da også blitt akseptert, slik at norske borgeres rettigheter kommer på linje med rettighetene til borgere av alle de andre deltagende stater.

Hvor det gjelder erstatningskrav overfor Italia, er det nødvendig å gi en liten forklaring. Da Delegasjonen reiste nedover, var vi alle av den oppfatning på grunnlag av det som forelå av materiale i Utenriksdepartementets krigsoppgjørsavdeling, at vi ikke hadde erstatningskrav i egentlig forstand å gjøre gjeldende overfor Italia. Imidlertid bragte vi ved undersøkelser foretatt fra Paris, på det rene at Nortraship i London allerede i februar og mars i år hadde sendt til Handelsdepartementet oppgaver over de skip som er senket påviselig eller nær påviselig ved italienske krigshandlinger, og over de tap det har påført oss, utregnet etter samme prinsipper som de vi har gjort gjeldende i vårt erstatningskrav overfor Tyskland. Ved en beklagelig feil i centraladministrasjonen var disse oppgavene ikke kommet videre fra Handelsdepartementet til Utenriksdepartementet. Vi fikk dem i Paris direkte fra Nortraship, og fremmet på grunnlag av disse opplysningene et

krav på 5 mill. pund, eller etter den kurs som brukes dernede, 24,5 mill. U.S. dollars.

Når vi fremmet dette krav, var det ikke minst med sikte på at vår holdning i Paris må stå i samsvar med den holdning vi alt har tatt i våre erstatningskrav overfor Tyskland, og som vi kommer til å hevde når vi engang kommer så langt som til fredsforhandlingene med Tyskland. Vi formet imidlertid vårt innlegg meget forsiktig, for det første fordi vi var på det rene med at det ikke er noen større utsikt til å få noen slik erstatning fra Italia, og for det andre fordi vi ikke ønsker å forspille det gode forhold vi har til det nye Italias regjering. Vi sa derfor i vårt innlegg, at hvis Italia ble pålagt å yte krigserstatning helt eller delvis, måtte det beløp jeg har nevnt, legges til grunn for den norske stats erstatningskrav. Hvor det gjaldt når og på hvilken måte Italia skulle dekke det beløp som ved den endelige beslutning måtte falle på Norges del, sa vi at den norske regjering var rede til å ta alt tilbørlig hensyn både til Italias vanskelige økonomiske stilling idag og til Italias egen deltakelse i sluttkampen mot Tyskland. «Den norske regjering,» heter det til slutt i vår erklæring,

«vil derfor hverken insistere på at det i traktaten blir fastsatt noen bestemt forfallsdag eller noen bestemt forfallsdag eller noen bestemt betalingsmåte for det norske erstatningskravs vedkommende, men vil, hvis det ikke blir truffet en ordning med fellesoppgjør gjennom et centralorgan, søke å løse disse spørsmål gjennom direkte forhandlinger med den italienske regjering.»

Det andre vi gjorde gjeldende overfor Italia, var at etter vår oppfatning måtte den utforming av traktaten som forelå i forslagene, åpne oss adgang til gjennom direkte diplomatiske forhandlinger med den italienske regjering å få gjort opp de tilgodehavender vi har som følge av kompensasjonsforretninger fra tiden umiddelbart før krigsutbruddet, og også våre krav om erstatning for krigsskade påført norske borgeres eiendom i Italia. Slik som situasjonen lå an da jeg reiste fra Paris, lot det til å være på det rene at utformingen av bestemmelsene om disse ting ikke skulle være til hinder for at vi fremmer våre krav direkte, og derfor ikke behøver å gjøre dem gjeldende som erstatningskrav i egentlig forstand på Konferansen i Paris.

For øyeblikket arbeider vår delegasjon i Paris som observatører, følger med i arbeidet i kommisjonene, deltar i Militærkommisjonen - hvor det forøvrig har forekommet svært få dissenser - og deltar i den Juridiske og Redaksjonelle Kommisjon. Det er meningen, når jeg kommer ned igjen til Paris 2 oktober, sammen med utenrikskomiteens formann, at vi da skal ta standpunkt til hvordan vi skal stille oss i de stridsspørsmål som da måtte stå igjen som uløste, og hvordan vi skal grunngi vår votering, om det skulle vise seg nødvendig. Det er dessverre ikke mulig idag å gjøre rede for hvilke voteringstemaer vi kommer til å bli stillet overfor, idet kommisjonene ennå ikke har tatt stilling til en rekke av

de vanskeligste stridsspørsmålene, som f.eks. forfatningen for det frie område i Triest, eller utformingen av alle de økonomiske bestemmelsene i traktatene med de fem tidligere fiendelandene.

I denne sammenheng vil jeg gjerne få si at det har vært et savn for Delegasjonen at det ikke var mulig før vi reiste nedover til Paris, å drøfte arbeidet på Konferansen der med Stortingets utenrikskomite. Situasjonen var nemlig den at innbydelsen til Konferansen først nådde oss etter at Stortinget var trått fra hverandre, og at vi først fikk traktatutkastene et par dager før Delegasjonen måtte reise. Vi hadde m.a.o. ikke materiale for en virkelig drøfting av Delegasjonens arbeid i så god tid at det var mulig å samrå oss med utenrikskomitéen. Det er en selvfølge at Utenriksdepartementet så snart råd er etter at Konferansen er avsluttet, vil legge fram for Stortinget melding om Konferansen og vår delegasjons arbeid der.

Hvis jeg skal si et par ord til slutt om selve det inntrykk man får av forholdet mellom stormaktene gjennom forhandlingene i Paris, kan jeg uttrykke det slik: Det er ganske klart at ingen ønsker noen krig eller bevisst arbeider for en krig. Tvertom, alle frykter den eventualiteten. Men det som er lite hyggelig, er at atmosfæren har vært fylt av en slik gjensidig mistillit. En får inntrykk av at stormaktene hver på sin kant arbeider for å sikre seg de best mulige utgangsposisjoner for den eventualitet som ingen ønsker, men som alle frykter, at det tross alt ikke skal lykkes å komme fram til et varig samarbeid og at en, ikke i de nærmeste år, men noe lenger fram i tiden, står overfor et oppgjør mellom øst og vest. Heldigvis ser det jo imidlertid ut til etter kommunikeene fra det siste møte mellom de fire store i Paris, og etter erklæringer, som Stalins intervju med Alexander Werth og Edens tale for noen dager siden, for bare å nevne to av dem, at det nå blir gjort alvorlige forsøk på å nå fram til en avspenning.

Den spenningen som rår stormaktene imellom, viser med dobbelt styrke hvor nødvendig det er at vi, overalt der vi har høve til det, gjør en så aktiv innsats som vi på noen måte kan for å hjelpe til å vinne over den gjensidige mistenksomheten. Det høve har vi etter min mening først og fremst i de Forente Nasjoner og dets forskjellige organer, ikke minst i arbeidet for å bygge ut de organene under de Forente Nasjoner som skal arbeide med løsningen av konkrete menneskelige samarbeidsoppgaver, som f.eks. matvare- og jordbruksorganisasjonen, helseorganisasjonen, videreføringen av U.N.R.R.A.'s hjelpearbeid. Ved å være aktivt med på disse områdene, kan vi hjelpe til å utvikle samarbeidsvaner og samarbeidsteknikk, og derigjennom også gjensidig tillit.

Jeg skal så gå over til å gi en kort oversikt over enkelte av de saker jeg nevnte i en tidligere redegjørelse for Stortinget. Jeg begynner med de norsk-danske forhandlinger om Grønland. Der var det standpunkt vi var kommet til i samråd med Stortinget ivår, at vi ikke ville si

opp Grønlandsavtalen, men ville foreslå den forlenget uforandret for 20 år til. Det skrev jeg om til utenriksminister Gustav Rasmussen i slutten av juli måned. Mitt brev til ham om det krysset med en instruks til den danske minister i Oslo fra det danske utenriksdepartement, om at en fra dansk side ønsket oppsigelsesfristen forlenget ett år. I løpet av dette året ville en så forhandle om visse endringer som en fra dansk side måtte insistere på før en gikk med på å forlenge Grønlandsavtalen.

Straks vi hadde fått denne beskjednen, reiste en av Utenriksdepartementets embetsmenn ned til København for å forklare det norske standpunktet nærmere overfor utenriksminister Gustav Rasmussen, og for å undersøke hvilke endringer de fra dansk side ønsket å oppnå. Det viste seg at de endringer danskene ønsker, griper såpass sterkt inn i norske fangstinteresser, at vi ikke kunne erklære uten videre at vi kunne gå med på det. Vi fant da at den eneste riktige løsningen var å gå med på forlengelsen av oppsigelsesfristen, og så snart som mulig å sette ned det Grønlandsutvalget som jeg nevnte i min tidligere redegjørelse. Vi er nå gått igang med å få det oppnevnt. Dets mandat må være å ta standpunkt til eventuelle norske ønskemål om endringer i Grønlandsavtalen, og drøfte vår holdning til det vi nå vet om danske endringsønsker - og å avgi innstilling i så god tid at vi tidlig på våren, og senest i april neste år, kan komme til forhandlinger med Danmark om en forlengelse av Grønlandsavtalen med minst mulige endringer. De to ønskemål fra dansk side som vi vet om, er for det første en utvidelse av de områdene på Østgrønland som helt og holdent er forbeholdt eskimoene. Fra dansk side ønsker de å utvide den eskimoiske bosetting og å sikre de nye eskimoiske fangstplassene områder hvor ingen andre har lov til å fange enn eskimoene selv. Det er tildels områder som hittil har vært norske fangstfelter. Dessuten kommer det fra dansk side forslag om utvidede fredningsbestemmelser, særskilt totalfredning av moskusoksen. Det blir som sagt Grønlandsutvalgets oppgave å ta standpunkt til disse kravene i første omgang, og når dets innstilling foreligger, må regjeringen ta sitt standpunkt og drøfte grunnlaget for forhandlingene med utenrikskomitéen og Stortinget.

Vår hovedinteresse på Grønland ligger, såvidt jeg kan skjønne, ikke på Østgrønland, men på Vestgrønland, hvor det er om å gjøre å få utvidet rettighetene for de norske fiskerne som driver utenfor kysten der. Våre ønskemål på Vestgrønland har vært tatt opp overfor utenriksminister Gustav Rasmussen, både av ekspedisjonssjef Andersen, og av meg under en samtale jeg hadde med ham da jeg var i København i en annen sammenheng i juli måned. Han ga overfor oss begge som sitt personlige standpunkt uttrykk for meget stor velvilje overfor de norske ønskemålene om åpning av flere havner og utvidede rettigheter for fiskerne i disse havnene. Det er imidlertid ikke helt sikkert at det offisielle danske standpunkt blir så imøtekomende. Visse ting som har

forekommet i forbindelse med de dansk-islandske forhandlingene, tyder på at det fra dansk side kan bli vist en viss stramhet. Det som spiller inn fra dansk side i denne forbindelse, er sannsynligvis stormaktenes basepolitikk i det arktiske området. Det ser ut som om danskene er redde for at om de innrømmer utenlandske fiskere for utstrakte rettigheter, kan det fra stormaktsforhold bli stillet lignende krav, supplert med krav om å holde fiskeoppsynsfartøyer i grønlandske farvann. Det må bli Grønlandsutvalgets oppgave å drøfte nærmere også de norske ønskemålene på Vestgrønland, slik at de kan bli tatt opp i sammenheng med forhandlingene om Østgrønlandsavtalen.

Om forutsetningene for forhandlingene vil jeg gjerne ha sagt at utenriksminister Gustav Rasmussen og jeg var enige om at vi skulle gjøre alt fra begge sider for å komme fram til en vennskapelig løsning av disse spørsmålene, på grunnlag av det nære tillitsforhold som nå mer enn noengang rår mellom våre to land. Gustav Rasmussen har gitt tilkjenne, at hvis vi kunne tenke oss å komme de danske ønskemålene imøte for Østgrønlands vedkommende, ville han for sitt vedkommende gjøre hva han kunne for at Danmark skulle komme oss imøte for Vestgrønlands vedkommende. Under alle omstendigheter må det være en forutsetning at vi under disse forhandlingene ikke pånytt reise suverenitetsspørsmålet for Grønlands vedkommende. Vi har før erklært, og må stå ved, at vi bøyer oss for Haag-dommen i det spørsmålet. Gjør vi det, kan vi med desto større styrke hevde at vi på grunnlag av vår lange historiske tilknytning til Grønland har rett til å vente at våre rimelige krav blir imøtekommet.

Hvor det gjelder arkivoppgjøret er, siden saken sist ble nevnt i Stortinget, det skjedd at Kirkedepartementet på budsjettet for 1946-47 førte opp 18.000 kroner til arbeid i det danske riksarkiv og har til hensikt å ta opp spørsmålet om en tilleggsbevilgning på 50.000 kroner til arkivarbeid, derav 30.000 kroner til arbeid i det danske riksarkiv. Hvis Stortinget slutter seg til Kirkedepartementets standpunkt der, vil vi ha omtrent halvparten av det beløp som riksarkivaren regner med er nødvendig for å få fullført registreringen, som igjen er en forutsetning for at vi skal kunne få flere arkivsaker fra dansk side. Utenriksdepartementet har derfor bedt Kirkedepartementet om å fremme forslag om en lignende bevilgning på budsjettet for 1947-48, slik at vi da skulle kunne få fullført dette registreringsarbeidet. Vi har likedan bedt Kirkedepartementet ta opp med riksarkivaren spørsmålet om å få dette arbeidet igang så fort som mulig, sånn at vi da, når det arbeidet er gjort, kan ta forhandlingene med Danmark opp igjen.

Hvor det gjelder arkivoppgjøret med Sverige, er det Kirkedepartementets hensikt å søke en særskilt bevilgning på 20.000 kroner til registrering av norske aktstykker der. Vi har bedt om uttalelse fra de sakkyndige om det er nødvendig eller ønskelig at denne registrering blir foretatt før vi

retter noen offisiell henvendelse til den svenske regjering om forhandlinger. Vår minister i Stockholm rår til at denne registrering blir gjort før vi tar videre skritt.

Hvor det gjelder de norsk-sovjetiske grenseforhandlinger, er det jo kjent fra en utførlig pressemelding, at den norske forhandlingsdelegasjon var i Moskva fra 1 til 17 august, og den ble der enig med de sovjetiske forhandlere om prinsippene for grenseoppgangen til neste sommer. Vi hadde jo håpet og trodd at det skulle være mulig både å føre disse forhandlinger og foreta selve grenseoppgangen alt i år, men det viste seg at man fra sovjetisk hold ønsket grenseoppgangen foretatt - og det var i og for seg et helt rimelig krav - etter nøyaktig de samme prinsipper som grenseoppgangen og grensemerkingen er foretatt etter langs hele den sovjetiske grense ellers. Det medfører et meget større arbeid med utarbeidelse av nye kart og med en meget mer nøyaktig oppmerking av grenselinjen enn vi noensinde har hatt overfor noen av våre nabostater. Derfor kom man fort til det resultat at det kunne ikke nytte å få gjort alt dette på ett år. Resultatet av forhandlingene ble da at man ble enig om prinsippene, om hvilke kart som skulle legges til grunn, og om at det skal arbeides videre på den måte at en blandet grensekommisjon, 5 norske og 5 sovjetiske forhandlere, skal ha et nytt møte i mars 1947, - og da håper vi de skal komme til Oslo - for å tilrettelegge alle praktiske detaljer for arbeidet i marken, og arbeidet i marken skal da foregå i tiden juni-august 1947, og den siste frist for den endelige undertegning av grensedokumentene er satt til 15 november 1947.

Under forhandlingene i Moskva ble det bragt på det rene at sovjetdelegasjonen ikke hadde noen som helst fullmakt til å forhandle om andre grensespørsmål, men bare om selve grenseoppgangen og grenseoppmerkingen; den hadde altså ingen fullmakt til å komme inn på fløtningsspørsmål, fiskeforhold og samferdselsforhold, osv., og den norske delegasjon har fått det inntrykk at hvis det ikke kommer et initiativ fra sovjetisk hold - og i sovjetregjeringen vet de jo meget godt at vi ønsker forhandlinger snarest mulig om disse forhold - ville det være det riktigste at vi venter til grensemerkingen er helt formelt i orden, før vi tar opp spørsmålet om å få forhandlinger om disse fløtnings-, fiske- og samferdselsproblemene.

Ellers kan jeg bare nevne at det midlertidige norsk-sovjetiske militære 2-mannsutvalg som jeg i en tidligere redegjørelse sa det var meningen å få nedsatt, er trått i virksomhet og har løst en del mindre tvistespørsmål i forbindelse med forholdene langs grensen. Det alvorligste er vel at det den 7 august forekom en norsk overflyvning av sovjetisk statsområde. Det var et av Widerøes fly som var deroppe og drev passasjerflyvning, og som ikke tok det så nøye med grensen, som på noen av sine kvarters-flyturer var 7 kilometer inne på sovjetisk område, med det resultat at det først gjennom grensekommisjonen og siden gjennom ambassaden

hernede ble protestert meget skarpt og forlangt at det skulle sørges for at slik overflyvning ikke gjentok seg. Det er da tatt affære overfor Widerøes flyselskap og innskjerpet at sådant ikke må forekomme, og dessuten har man innskjerpet overfor de norske militære myndigheter deroppe å være på vakt og passe på at slikt ikke foregår fra norsk flys side.

Hvor det gjelder tømmeret i Pasvikelven, fikk vi ivår en henvendelse fra russisk hold om endel sovjetiske tømmerfløtere kunne komme inn på norsk område for å samle sammen og berge endel finskhugget tømmer som russerne tok som krigsbytte da de rykket inn i Nord-Norge, og som det gjaldt å få opp før isen la seg. Det gikk vi straks med på, med samtidig ønske om at da måtte også norske fløtere få komme inn på sovjetisk område for å berge det utvilsomt norske og norskmerkede tømmer som ligger på sovjetisk område. Det ser ut til at vi skal komme til en løsning der. I den nærmeste fremtid vil det bli arrangert en fellesreise langs Pasvikelven for den sovjetiske fløtningsledelse og norske skogfolk, hvor man håper å få avtalt i detaljer hvordan utskiftningen av dette finskhugget og norskhugget tømmer skal kunne foregå før isen legger seg i høst. I den nord-norske presse har det vært skrevet en del om dette tømmer, og der har det vært hevdet, bl.a. i Lofotposten, at det er en stor forsømmelse fra de norske statsmyndigheters side at de ikke har sørget for at alt dette tømmer kommer gjenreisningen i Finnmark til gode, enten det var finskhugget eller norskhugget. Der har det vært gjort henvendelser. Men det har hele tiden vært hevdet uavkortet som Sovjet-Samveldets standpunkt, at det finskhuggete tømmer var krigsbytte og måtte komme Sovjet-Samveldet til gode, og at det ikke kunne komme på tale å overlate noe av det til norsk bruk.

Jeg vil så bare nevne en av de ettersøknings sakene som vi har gående med Sovjet-Samveldet. Det gjelder en Bergens-styrmann, Henry Meyer, som ble berget i land sammen med mannskap og passasjerer på en norsk fiskekutter utenfor Murmansk-kysten høsten 1944. Han ble holdt internert av de russiske marinemyndigheter i Murmansk sammen med de andre norske til januar 1945. Da ble de andre sluppet løs, men han ble holdt tilbake. Siden har det, tross gjentatte henvendelser gjennom ambassaden i Moskva og ved forskjellig påtrykk også i den russiske ambassade her, ikke vært mulig å få opplysninger om hva hans videre skjebne har vært. Det siste svar vi fikk, gikk ut på at han aldri har vært i Murmansk. Nå er det imidlertid bragt helt utvilsomt på det rene gjennom bevisopptakelse fra dem som har vært sammen med ham, at han har vært der og nøyaktig hvor han har vært. Det er mulig at svaret om at han ikke har vært der, kan skyldes at det russiske utenriksdepartement har spurt de landmilitære myndigheter, mens han var under de sjømilitære myndigheters omsorg. Det er nå rettet en ny henvendelse gjennom ambassaden, hvor vi da gir disse supplerende opplysninger om hvilke sovjetrussiske myndigheter hadde hånd om ham i januar 1945. Vi får da håpe at det kan bli mulig å få greie på hvor

det er blitt av ham. Hvorfor han ble holdt tilbake, er det ingen som kan forstå, for han var en mann med utmerket nasjonal holdning etter alles utsagn. Men vi vet som sagt ikke hvilke grunner det kan ligge bak dette.

Når det gjelder de norsk-finske reinbeiteforhandlinger, er det der ikke noe nytt siden saken ble omtalt sist. Vi venter på en redegjørelse fra finsk side. Landbruksdepartementet her ønsker ikke at Utenriksdepartementet skal purre på saken, fordi Landbruksdepartementet mener det er Finnland som har størst økonomisk interesse av forhandlinger, og at det da er naturlig at initiativet kommer derfra.

Så vil jeg gjerne ganske kort få nevne Hannevig-saken. Der er vi nå kommet så langt at vi i Regjeringen den 21 juni fremmet proposisjon om ratifikasjon av den avtale som var ferdig avsluttet før krigen om den videre framgangsmåte ved behandlingen av Hannevig-saken. Det var den proposisjon jeg hadde den ære å overrekke ved begynnelsen av dette møte. På grunn av trykningsvanskeligheter er den først oversendt Stortinget i de siste dager. Den gikk i statsråd i juni. Men det vil være meget ønskelig for å komme videre med denne saken, om Stortinget kunne rekke å behandle saken i denne sesjon. Vi får neppe noen ratifikasjon fra amerikansk side, før vi kan melde at nå er ratifikasjonen fra norsk side i orden.

Ellers kan jeg nevne at det nå i den aller nærmeste framtid kommer til Stortinget en stortingsmelding om fiskeriforhandlingene som ble ført i London i 1943 og i april 1946, og at det også kommer samtidig med stortingsmeldingen om fiskerikonferansen en hemmelig stortingsmelding om fiskerigrensespørsmålet på grunnlag av endel to-sidige forhandlinger mellom Norge og Storbritannia som ble ført under krigen. Når de meldingene foreligger, vil jeg gjerne få høve til å komme tilbake til dem. Det kan være meget som taler for at vi nå må søke å ta opp forhandlinger om fiskerigrensespørsmålet og komme til en varig løsning av det.

Så vil jeg bare si et par ord om et spørsmål som jo har vært meget fremme i pressen i de siste dager og uker, og det er det tyske trålfiske utenfor norskekysten. Der er forholdet det at i mars i år fikk vi en note fra den britiske ambassade, som meddelte at tyske trålere, på grunn av de vanskelige ernæringsforhold i Tyskland, av myndighetene i den britiske okkupasjonssone hadde fått tillatelse til å fiske bl.a. i områdene utenfor norskekysten. Disse trålere hadde fått instruks om ikke å søke inn til norske havner uten i nødstilfelle. I en regjeringskonferanse ble vi enige om at vi - slik som ernæringsssituasjonen i den britiske okkupasjonssone var, og tatt i betraktning at det koster den britiske stat 80 mill. pund om året å holde liv i tyskerne i denne sonen - ikke kunne motsette oss at man lot tyskerne forsøke å skaffe seg noe av den nødvendige mat selv. Vi gikk med på dette bare for inneværende sesongs fiske. Nå viser det seg at disse tyske trålere kommer ikke bare inn i

nødstilfelle, men de kommer, uten at vi har mulighet for å nekte det etter de bestemmelser vi i øyeblikket har, også inn for å hente vann og is. Vi må ta dette opp til forhandling med de britiske myndigheter og søke å få dem til å forby at disse trålere søker havn annet enn i utpreget nødstilfelle. Vi må også ganske sikkert hevde - når vi kommer så langt som til fredsforhandlingene om Tyskland - at det ikke skal være tysk trålfiske på de norske bankene. Det er en sak som vi arbeider med i øyeblikket, og som vi i høy grad må være oppmerksom på under fredsforhandlingene. Men vi må også, såvidt jeg kan skjønne, ta skritt før den tid, fordi vi ikke kan regne med at det blir noen endelig fredsslutning med Tyskland ennå på temmelig lang tid.

Når det gjelder spørsmålet om den timetabell som det nå er blitt enighet om, skal de fire store, så snart de er ferdig med finpussingen av de traktater som har vært behandlet i Paris, ta fatt på Tysklandsproblemet. De kommer til forhandlingene uten annet grunnlag enn visse erklæringer fra begge sider, den mest utførlige er vel Byrnes' tale i Stuttgart. Det er bragt på det rene, gjennom samtaler jeg har hatt i Paris, at noe teknisk forberedende arbeid er man overhodet ennå ikke kommet i gang med. Det ble på Utenriksministerrådets møte i mai-juni foreslått fra britisk side at man skulle sette ned felles ekspertutvalg som skulle ta fatt på den tekniske forberedelse. Det ble da avvist fra russisk side. Russerne ønsket ikke å nedsette noe slikt utvalg før det hadde vært en alminnelig diskusjon, og det ønsket de ikke å ta på det tidspunkt. Så ble det enighet om at de skal ta det i november, og det ser ut til at det står fast.

Det har under samtaler jeg har hatt der nede med enkelte av utenriksministrene, vært nevnt at det ville være meget ønskelig om en under utarbeidelsen av traktaten med Tyskland fikk konsultasjoner med de andre statene som er mest direkte interessert, og det ville være en naturlig avgrensning at de som har vært okkupert av Tyskland, skulle få anledning til å gjøre sine synsmåter gjeldende på et tidligere stadium enn tilfellet er hvor det gjelder Italia og satellitstatene. Hvordan det blir, vet jeg ikke. Belgia har gjort en offisiell henvendelse til de fire store og sagt at landet ønsker å bli tatt med på råd. Den belgiske utenriksminister sa til meg at han ville synes det var nyttig og riktig om vi også gjorde det samme. Vi har i Regjeringen ikke tatt standpunkt til det ennå. Vi vil forsøke å bearbeide materialet om Tyskland og bli mer klar over hvilket standpunkt vi skal hevde i hele det store spørsmål, og bl.a. tror jeg at vi må ha mer offentlig debatt om dette spørsmålet her hjemme, før vi kan forme ut noe standpunkt. Saken har vært svært lite debattert i Norge, men både Bevin og Bidault nevnte i samtaler jeg har hatt med dem, at de ville synes det var rimelig med slike konsultasjoner, og at initiativet til slik rådspørring burde komme fra de fire store, så de var orientert om de andres

synspunkt på et tidlig stadium under arbeidet med den tyske fredsordning.

Så vil jeg gjerne - og det skal være det siste - si at par ord om Spania-spørsmålet. Vi har under Paris-oppholdet forsøkt å få greie på hvordan utsiktene ligger an når det gjelder å få vedtak om - ikke nye platoniske erklæringer - men om virkelige aksjoner fra de Forente Nasjoners generalforsamlings side. Jeg vil gjerne ha sagt at etter de sonderinger jeg har foretatt, er jeg ikke svært optimistisk når det gjelder muligheten for å få til noe i New York. Det tror jeg er riktig, at vi er oppmerksomme på på forhånd. Når jeg sier det, er det fordi at det bare er to av de utenriksministre jeg har hatt samtaler med i Paris, som har antydnet at de var interessert i virkelig å gå aktivt inn for dette, utenom dem som alt på forhånd har tatt standpunkt ved å anerkjenne regjeringen Giral, og det er den belgiske og den franske. Ingen av dominions lot til å være interessert, med den begrunnelse at de allikevel ikke har noen forbindelse med Franco-Spania, så for dem er spørsmålet om å bryte den diplomatiske forbindelse ikke noe problem. De har heller ikke noen økonomisk forbindelse av betydning, så for dem å gå inn for brudd på de økonomiske forbindelser, ville være nærmest platonisk. Det siste gjelder nå ikke helt for Canadas vedkommende, men det gjelder for Australia og for New Zealand. Hvor det gjelder den britiske holdning, er det helt klart, såvidt jeg kan skjønne, at man fra britisk side arbeider med en plan for å få fjernet Franco, og såvidt jeg kan skjønne etter samtaler også med spanske emigranter som er orientert om dette og som er medlemmer av Girals regjering, er det en plan som tar sikte på et pronunciamento, altså et militært kupp. Oppfatningen både på britisk, amerikansk og spansk republikansk hold er at det er den eneste mulighet for å få en forandring uten borgerkrig og uten fremmed intervensjon, hvilket de ikke ønsker noen av dem. Dette vil med andre ord si at i første omgang er regjeringen Giral ikke under noen omstendighet alternativ til Franco-regjeringen. Hvis denne plan modnes og lykkes, vil det i første omgang bli en militærregjering. Så kommer spørsmålet om det neste stadium, og der er meningene i de spanske republikanske kretser som sitter i regjeringen Giral, meget delte, idet statsministeren mener at når det stadium er over, må det bli regjeringen Giral som trer til, mens andre medlemmer av hans regjering, bl.a. de som representerer de store spanske faglige organisasjoner, den sosialistiske og den anarkistiske, som er de to store sterke faglige organisasjoner i Spania, mener at det er et uholdbart standpunkt. De sier: Skal vi ha noen sjanse til å holde ro og orden i Spania i den periode på minst 9 måneder som vi må ha for å kunne forberede forsvarlige demokratiske valg eller en forsvarlig demokratisk folkeavstemning, kan vi ikke i denne tid regjere mot de konservative, vi må ha en konsentrasjonsregjering. De bygger der på sitt inntrykk av den styrke som de konservative elementer hadde ved de seneste

valg under republikken umiddelbart før borgerkrigen, og på de informasjoner de har fra Spania selv om disse kreftenes styrke i Spania i dag. Deres standpunkt er: I første stadium militært diktatur, i annet stadium en konsentrasjonsregjering hvor alle, fra selv angrende falangister og til kommunistene må være med for å holde ro og orden i overgangstiden. Så vidt jeg kan skjønne, er den britiske regjering helt enig i disse stadier, og når den ikke anerkjenner regjeringen Giral, er det bl.a. fordi den ikke anser den som et mulig alternativ under den videre utvikling. Der hvor det er uenighet mellom de av regjeringen Girals medlemmer som hevder dette synspunkt, og den britiske regjering, er i vurderingen av hvordan en internasjonal aksjon fra de Forente Nasjoners side i øyeblikket vil virke på de planer som nå er i gjære blant spanske opposisjonelle generaler, som forøvrig også har kontakt med den republikanske emigrasjon. Der er den britiske regjerings vurdering den at det som hittil er skjedd av internasjonale aksjoner, har, spesielt i militære kretser i Spania, som i første stadium vil være temmelig utslagsgivende etter denne planen, bare virket til å få dem til å reagere i spansk stolthet. De skal selv greie sakene. Internasjonal aksjon vil derfor svekke en eventuell aksjon i Spania. Det er fremdeles det britiske og det amerikanske standpunkt, og det er også oppfatningen hos mange andre. Mange franskmenn er av den samme oppfatning. De spanske republikanerne sier at det kan ha vært riktig inntil for noen måneder siden. Men gjennom de kontakter som de nå har med spanske militære som er med i forberedelsene til et kupp - spanske militære som nå kommer illegalt over grensen til Frankrike for å forhandle - mener de å vite at nå er situasjonen i Spania den at en internasjonal aksjon kanskje vil hjelpe.

Det er det jeg har kunnet bringe på det rene, og meget vil avhenge av hva som skjer og hvor langt denne prosess i Spania modnes i den tid som går mellom nå og det tidspunkt da saken kommer opp til behandling i forsamlingen i de Forente Nasjoner. Dette er naturligvis opplysninger som ikke bør komme ut for alle vinder, men det er de momenter jeg har ment det var riktig å trekke fram til en vurdering av mulighetene for en løsning. Etter de samtaler jeg har hatt, er jeg ganske overbevist om at enhver beskyldning mot den britiske regjering for at den ikke ønsker en avsløsning av Franco-styret i Spania, er fullstendig grunnløs. Det det gjelder, er en vurdering av midlene og metodene til å nå det mål - hvor den britiske regjering ganske sikkert er enig med oss - å bli kvitt Franco så fort som det på noen måte lar seg gjøre uten borgerkrig og uten vepnet intervensjon.

Presidenten: Presidenten vil takke utenriksministeren for den redegjørelse som her er gitt, og foreslår at redegjørelsen utlegges for å foretas i et senere møte. Presidenten anser det for enstemmig vedtatt. - Etter presidentskapets ønske vil jeg henstille til

utenriksministeren å foreta en gjennomgåelse av referatet fra dette lukkede møte, slik at referatet kan offentliggjøres.

Den reglementsmessige tid er overskredet. Presidenten går ut fra at han har forsamlingens samtykke til den overskridelse som allerede er gjort, og vil be om at det enda blir adgang til å overskride tiden med noen få minutter, idet en av representantene har bedt om å få stille et spørsmål til utenriksministeren.

Chr. Oftedal: I norsk presse har det vært nevnt spørsmålet om krigsskadeerstatning fra Finnland. Tør jeg spørre utenriksministeren hva som er realiteten i det spørsmål?

Statsråd Lange: Det har aldri vært spørsmål om fra norsk side å fremme noe krav om krigsskadeerstatning overfor Finnland. Det eneste som har vært nevnt av meg om den sak - og det er vel det som har vært grunnlaget for det som har vært skrevet i pressen her hjemme - er at jeg på en pressekonferanse i Paris på direkte spørsmål om vi hadde noen økonomiske interesser å vareta i forholdet til Finnland, sa at det eneste vi har å vareta, er at utformingen av fredstraktaten ikke stiller seg til hinder for at vi gjennom direkte forhandlinger med den finske regjering kan ta opp spørsmålet om den finske clearing-gjeld til Norge fra varebytte under krigen. Det har vi tatt opp alt under de norsk-finske handelsforhandlinger høsten 1945. Det ble den gang avvist fra finsk side. De kunne ikke ta det opp da, sa finnene. I Paris talte jeg med utenriksminister Enckell om spørsmålet, og han sa at det standpunkt finnene nå kommer til å hevde er, at etter som Sovjet-Samveldet har overtatt alle tyske tilgodehavender i Finnland, må de også ha overtatt alle tyske forpliktelser, og det blir gjennom forhandlinger med Sovjet-Samveldet og ikke med Finnland vi må søke å få godtgjort vårt tilgodehavende. Det er alt som foreligger i forbindelse med denne sak.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 12.10.